

Rakendussuunised

Programmi „Erasmus+“ ja Euroopa solidaarsuskorpuse kaasamis- ja mitmekesisusstrateegia

1. versioon – 29.4.2021

EUROOPA KOMISJON

Hariduse, noorte, spordi ja kultuuri peadirektoraat
Euroopa Komisjon

B-1049 Bruxelles/Brussel

© Euroopa Liit, 2021

Taaskasutamine on lubatud tingimusel, et viidatakse allikale.

Euroopa Komisjoni dokumentide taaskasutamist reguleerib komisjoni otsus 2011/833/EL (ELT L 330, 14.12.2011, lk 39).

**Rakendussuunised
Programmi „Erasmus+“ ja
Euroopa solidaarsuskorpuse
kaasamis- ja
mitmekesisusstrateegia**

1. versioon – 29.4.2021

Sisukord

Sisukord.....	4
1.Sissejuhatus	6
2.Taustteave.....	7
a) Poliitikaraamistik ja ajendid	7
b) Ühiskondlik taust.....	7
c) Varasemates programmides saadud kogemustele tuginemine	8
3.Strateegia eesmärgid	8
4. Määratlused	9
a) Sihtrühmad	9
b) Juurdepääsetavust ja teavitamist takistavad tõkked	10
i. Puuded	10
ii. Terviseprobleemid	10
iii. Haridus- ja koolitussüsteemidega seotud tõkked	10
iv. Kultuurilised erinevused	11
v. Sotsiaalsed tõkked	11
vi. Majanduslikud tõkked	11
vii. Tõkked seoses diskrimineerimisega	11
viii. Geograafilised tõkked	11
c) Mis on mitmekesisus?	11
5. Programmide mehhanismid kaasamise ja mitmekesisuse toetamiseks.....	12
a) Kaasamine ja mitmekesisus hindamisprotsessi prioriteetidena	12
b) Programmide juurdepääsetavus ja kasutusmugavus	12
c) Ettevalmistavad kohtumised	12
d) Tugevdatud mentorlus	13
e) Sihtotstarbeline rahaline toetus.....	13
f) Väiksema ulatusega ja hõlpsamini juurdepääsetavad meetmed	14
g) Võimalused suurendada järk-järgult suutlikkust	14
h) Projekti vorm ja õpirände/liikuvuse kestus.....	14
i) Euroopa mõõtmega tegevus kohalikul tasandil	14
j) Veebipõhised vahetused	14
k) Keeleõppetugi.....	14
6. Organisatsioonide roll projektide ettevalmistamisel, elluviimisel ja järelmeetmete võtmisel	15
a) Kaasamist ja mitmekesisust soodustav võrgustikutöö ja suutlikkuse suurendamine	15
b) Õiglane ja läbipaistev osalejate valik.....	15
c) Teadlikkuse suurendamine ja teavitustegevus.....	16
d) Osalejate ettevalmistamine ja toetamine projekti kõigis etappides.....	16
i. Enne projekti	17
ii. Projekti ajal	17
iii. Pärast projekti	17
e) Kogukonna osaluse edendamine ja toetamine	17
7. Riiklike büroode, ressursikeskuste ning Euroopa Hariduse ja Kultuuri Rakendusameti (EACEA) roll.....	17
a) Teavitamine ja teadlikkuse suurendamine	18
b) Toetav lähenemisviis	18
c) Strateegilised meetmed	18

d) Kaasamise eest vastutavad ametnikud.....	19
e) Koolitus ja võrgustikutöö organisatsioonidele, riiklike büroode töötajatele ja eksperthindajatele	19
f) Seire ja aruandlus	19
g) Koostoime muude programmidega	20
8. Eeskju edukatest kogemustest ja headest tavadest	20

1. Sissejuhatus

Euroopa Liidu väärtustes on kesksel kohal võrdsuse ja kaasavuse põhimõtted. Samal ajal muutuvad ühiskonnad paljudes tahkudes üha mitmekesisemaks, mis omakorda tähendab, et peame õppima mitmekesisusega kohanema ning edendama kaasavust ja ühtekuuluvust Euroopa ühiskondades. Seda eesmärki aitavad Euroopa Liidu (ELi) tasandil saavutada eelkõige programm „Erasmus+“ ja Euroopa solidaarsuskorpus (edaspidi „programmid“).

ELi programmide raames pakutavad võimalused peaksid olema kättesaadavad kõigile. Paraku on mitmesuguseid tõkkeid, mille tõttu ei saa kõik inimesed neid võimalusi teistega võrdsetel alustel kasutada. Eesmärk kaasata inimesi, kel esineb takistusi haridusele, koolitusele ja noortemeetmetele juurdepääsul või kel on selles valdkonnas vähem võimalusi, on põhieesmärk mitmes poliitikaalgatuses. Ehkki ELi haridus-, noorte- ja spordiprogrammides on kaasamisele keskendunud ka varem, on nende programmide hindamise ja teadusuuringute tulemusena selgunud, et juurdepääsu ja kaasavust tuleb veelgi suurendada.

Selleks et edendada kaasamist ja mitmekesisust programmi „Erasmus+“ ja Euroopa solidaarsuskorpuse uuel programmiperioodil, sisaldavad uute programmide määrused kaasamist käsitlevat eripeatükki ning muid osi, mille alusel Euroopa Komisjon loob sihtotstarbelise kaasamiseetmete raamistiku ja määrab kindlaks järgmise seitsme aasta põhilised töövaldkonnad selles küsimuses. Samal ajal kui kahe programmi kehtestamist käsitlevate määruste üle peeti institutsioonide tasandil läbirääkimisi, tegid liikmesriigid, programmi „Erasmus+“ ja Euroopa solidaarsuskorpuse riiklikud bürood, Euroopa Hariduse ja Kultuuri Rakendusamet (EACEA), võrgustikud, vabaühendused, eksperdid ja lõplikud toetusesaajad, sealhulgas vähemate võimalustega isikud, koostööd selle nimel, et programm „Erasmus+“ ja Euroopa solidaarsuskorpus oleksid kaasavamad ning et uued programmid hõlmaksid seda tähtsat horisontaalset mõõdet juba algusest peale.

Selle koostöö tulemusena valmis käesolev dokument, mis põhineb programmide eri valdkondades omandatud kogemustel ning soodustab nende osalejate vahelist vastastikust õppimist ja motivatsiooni. Dokument hõlmab eri sektorite ühiseid mõisteid, sihtrühmi ja konkreetseid kaasamisega seotud eesmärke. See töötati välja tihedas koostöös programmi „Erasmus+“ ja Euroopa solidaarsuskorpuse riiklike büroode ning muude, väliste sidusrühmadega, et programmi „Erasmus+“ ja Euroopa solidaarsuskorpuse pakutavad võimalused oleksid kättesaadavad ka vähemate võimalustega isikutele.

Dokumendis käsitletakse järgmisi teemasid: 2. jaos kirjeldatakse poliitilist tausta ning seejuures tuginetakse asjaomaste valdkondade varasemate programmide käigus omandatud kogemustele. 3. jaos kirjeldatakse täpsemalt strateegia eesmärke. 4. jaos esitatakse olulised mõisted ning 5. ja 6. jaos antakse ülevaade meetmetest, millega tagatakse programmide võimalikult suur juurdepääsetavus. 7. jaos esitatakse riiklikele büroodele, ressursikeskustele ning Euroopa Hariduse ja Kultuuri Rakendusametile suunised selle kohta, kuidas kohaldada strateegiat programmide raames toetatavas tegevuses. 8. jagu sisaldab hea tava näiteid ja asjaomaste vahendite kasutamise suuniseid.

2. Taustteave

a) Poliitikaraamistik ja ajendid

Euroopa Liidu väärtustes on kesksel kohal võrdsuse ja kaasavuse põhimõtted, mis on sätestatud ELi lepingus¹: „Liit järgib kogu oma tegevuses oma kodanike võrdsuse põhimõtet, mille kohaselt kohtlevad liidu institutsioonid, organid ja asutused kodanikke võrdselt.“

Eesmärk kaasata inimesi, kel esineb haridusele, koolitusele ja noorsootööle juurdepääsul takistusi või kel on selles valdkonnas vähem võimalusi, on üks põhieesmärke komisjoni algatuses Euroopa haridusruumi loomiseks,² samuti ELi noortestrategias³ ja Euroopa noorte eesmärkides⁴. Euroopa sotsiaalõiguste sambas on sätestatud, et „igal on õigus kvaliteetsele ja kaasavale haridusele, koolitusele ja elukestvatele õppele“⁵. Samuti on see kooskõlas kestliku arengu tegevuskavaga aastani 2030,⁶ mille üks eesmärk on tagada kaasav ja õiglane kvaliteetne haridus ning edendada elukestva õppe võimalusi kõikide inimeste jaoks.

Selles küsimuses rõhutas Euroopa Ülemkogu,⁷ et haridus ja kultuur on kaasava ja sidusa ühiskonna ehitamiseks võtmetähtsusega, ning kutsus seda silmas pidades liikmesriike, Euroopa Liidu Nõukogu ja Euroopa Komisjoni üles tegema rohkem jõupingutusi, et edendada liikuvust ja vahetustegevust, sealhulgas märkimisväärselt tugevdatud, kaasavate ja laiendatud programmide abil.

Sportivaldkond pakub võimalusi arendada individuaalseid, sotsiaalseid ja õpioskusi ning edendada sallivust, solidaarsust ja kaasavust, samuti muid spordiga seotud ja ELi väärtusi. ELi spordialase töökava üks eesmärke on suurendada osalust spordis ja soodustada tervist tugevdavat kehalist aktiivsust, et edendada aktiivset ja keskkonnasõbralikku eluviisi, sotsiaalset ühtekuuluvust ja kodanikuaktiivsust.

Võttes arvesse seda poliitilist tausta ja sidusrühmadelt saadud teavet, juhendatakse nii ELi kui ka mujalt pärit üksikisikutele ja organisatsioonidele programmide raames võimaluste pakkumisel igal juhul aluspõhimõttest, et programmid peaksid olema kättesaadavad kõigile,⁸ hoolimata takistustest, mida inimesed võivad kogeda. Lõppkokkuvõttes on eesmärk tagada, et kedagi ei jäeta kõrvale ning et ühiskonnad on kaasavamad, õiglasemad ja keskkonnasäästlikumad ning suudavad paremini vastata digitaalajastu vajadustele.

b) Ühiskondlik taust

Ühiskonnad on paljudes tahkudes üha mitmekesisemad (eri kultuurid erinevad võimed, sotsiaalsed rühmad, erinev seksuaalsus, eri poliitilised seisukohad, erinev identiteet, haridus-, koolitus-, kirjaoskuse tase jms). See tähendab, et peame õppima mitmekesisusega kohanema ning looma kaasavaid ja ühtekuuluvaid ühiskondlikke süsteeme informaalsete, formaalsete ja mitteformaalsete haridustegevuse abil. Euroopa

¹ Artikkel 9 konsolideeritud versioonis.

² Euroopa Komisjoni 22. mai 2018. aasta teatis COM(2018) 268.

³ Nõukogu 15. novembri 2018. aasta resolutsioon 14080/18 Euroopa Liidu noortestrategia 2019–2027 kohta.

⁴ https://ec.europa.eu/youth/policy/youth-strategy/youthgoals_et.

⁵ https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/economy-works-people/jobs-growth-and-investment/european-pillar-social-rights/european-pillar-social-rights-20-principles_et.

⁶ https://ec.europa.eu/info/strategy/international-strategies/sustainable-development-goals_et

⁷ Euroopa Ülemkogu 14.–15. detsembri 2017. aasta kohtumise järeldused.

⁸ [Viide õiguslikele alustele].

visiooni kohaselt tuleb pakkuda tuge, et lahendada probleemid, millega inimesed võivad selles protsessis kokku puutuda.

Tänapäeva ühiskondade ja poliitiliste süsteemide aluspõhimõte on kodanike kaasamine ja nende aktiivne osalus demokraatlikus protsessis ja ühiskonnaelus, olenemata taustast või asjaoludest⁹. Seda silmas pidades võimaldab programmides osalemine edendada ühist kodanikutunnet ja innustada kodanikke ühiskonnas rohkem kaasa rääkima, nagu selgus programmi „Erasmus+“ (2014–2020) vahehindamisel ja mitmes uuringus¹⁰.

c) Varasemates programmides saadud kogemustele tuginemine

Haridus-, koolitus-, noorte- ja spordivaldkonna ELi programmides osales ajavahemikul 1987–2020 enam kui 10 miljonit inimest. Ajavahemikul 2014–2017 moodustas vähemate võimalustega isikute arv osalejate koguarvust kõikide programmivaldkondade lõikes keskmiselt 11,5 %¹¹. Valdkondade lõikes võis aga täheldada märkimisväärseid erinevusi. Näiteks noorteprojektides oli vähemate võimalustega noorte osakaal kuni 30 %, samal ajal kui sotsiaalse kaasatusega seotud probleemidega tegeleti kolmandikus spordiprojektides.

Kuigi programmi „Erasmus+“¹² olid vähemate võimalustega isikud kaasatud paremini kui selle eelkäijate puhul, selgus programmi vahehindamise tulemusena, et juurdepääsu ja kaasavust on vaja veelgi suurendada¹³.

Varasemad programmid ei hõlmanud eri valdkondade ühiseid määratlusi, sihtrühmi ega konkreetseid kaasamisega seotud eesmärke. Seetõttu oli väga keeruline eri valdkondade andmeid piisaval määral võrrelda ning kehtestada terviklikke strateegiaid riigi ja ELi tasandil.

Euroopa tasandil olid kindlaks määratud kaasamise ja mitmekesisusega seotud strateegilised eesmärgid, ent neid rakendati riikide lõikes erinevalt. Mõnel juhul avaldasid toetusesaajad aga arvamust,¹⁴ et kaasamisega seotud teabevahetust ja koordineerimist projektide vahel tuleks parandada, olenemata sellest, kas projekti toetatakse Brüsselis asuva Euroopa Hariduse ja Kultuuri Rakendusameti (EACEA) või programmides osalevates eri programmiriikides asuvate programmi „Erasmus+“ riiklike büroode hallatavate meetmete raames.

Ühine strateegiline lähenemisviis kaasamisele ja mitmekesisusele võimaldab kasutada ära igas valdkonnas seoses kaasamisega omandatud kogemusi ning soodustada vastastikust õppimist ja motivatsiooni valdkondade vahel. Sel eesmärgil ongi loodud käesolev programmi „Erasmus+“ ja Euroopa solidaarsuskorpuse (2020–2027) terviklik strateegia, mis põhineb riiklike büroode, ressursikeskuste ja rakendusameti aja jooksul välja kujunenud oskusteabel.

3. Strateegia eesmärgid

Selle strateegia eesmärk on tagada kõigile inimestele võrdne juurdepääs kõnealustele programmidele. Selleks tuleks kõrvaldada tõkked, mille tõttu need võimalused ei pruugi eri sihtrühmadele (kirjeldatud allpool) Euroopas ja mujal kättesaadavad olla. Käesolev strateegia tagab tugiraamistiku programmi „Erasmus+“ ja Euroopa solidaarsuskorpuse programmi raames toetatavatele kaasamis- ja mitmekesisusprojektidele.

⁹ Hariduse ja koolituse Euroopa eksperdirühm – aruteludokument kaasamise ja kodakondsuse kohta (arutelu 24. jaanuaril 2019).

¹⁰ Nt noortevaldkonnas: www.researchyouth.eu; kõrghariduse valdkonnas: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/et/IP_19_2548.

¹¹ Allikas: komisjoni aruanne [COM(2018) 50 final] Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele, „Programmi Erasmus+ (2014–2020) vahearuanne“, lk 2.

¹² Kuna Euroopa solidaarsuskorpus loodi eraldiseisva programmina 2018. aasta oktoobris, saab kaasavust piisaval määral hinnata alles programmiperioodil 2021–2027.

¹³ Vt joonealune märkus nr 11.

¹⁴ Nt EACEA temaatilise klasteri kohtumine, oktoober 2017.

Peale selle on strateegia eesmärk edendada igasugust mitmekesisust väärtusliku allikana teadmiste omandamiseks, et programmide sidusrühmad – eeskätt projektide korraldajad ja nendes osalejad – oskaksid igat liiki projektides positiivselt suhelda paljude erineva taustaga inimestega.

Lõppkokkuvõttes peaks see suurendama vähemate võimalustega isikuid otseselt kaasavate või kaasamise ja mitmekesisusega seotud küsimustele keskenduvate projektide arvu ja parandama nende kvaliteeti. Mõlemat liiki projektid, mille eesmärk on edendada kaasamist ja mitmekesisust, toovad eeldatavasti kaasa positiivseid muutusi vähemate võimalustega isikutele ja ühiskonnale tervikuna ning aitavad tänu sellele vähendada ebavõrdsust.

Nende eesmärkide saavutamiseks on strateegia raames kavas:

1. luua vähemate võimalustega isikute kirjeldamiseks ühtne arusaam ning kehtestada sidus raamistik nende isikute kaasamiseks programmidesse;
2. tagada, et kõik programmide meetmetega seotud osapooled võtaksid kaasamise ja mitmekesisuse vallas suuremaid kohustusi ning et projektides rakendataks positiivset lähenemisviisi igat liiki mitmekesisusega arvestamiseks;
3. aidata toetust saavatel organisatsioonidel luua kvaliteetsemaid projekte, millesse kaasatakse vähemate võimalustega isikuid (nt pakkuda koolitust, töövahendeid, rahalisi vahendeid, nõustamist jms);
4. vähendada tõkkeid, mis takistavad vähemate võimalustega isikute osalemist programmides, ning aidata taotlejatel ja võimalikel taotlejatel need tõkked kõrvaldada, samuti luua sobivad tingimused õppimiseks, töötamiseks või vabatahtlikuks tegevuseks, pakkudes vajalikku tuge;
5. edendada nende kogemuste ja pädevuste tunnustamist, mille vähemate võimalustega isikud ja nendega töötavad inimesed programmides omandavad;
6. tagada, et kaasamist ja mitmekesisust võetakse keskse eesmärgina arvesse kõikides programmide juhtimise etappides ja projektide kogu kestuse jooksul: enne projekti (edendamine, teavitustegevus, tugi, hindamine jne), projekti ajal (osalejate valik, ettevalmistused, projekti elluviimine, tulemused jne) ja pärast projekti (projekti tulemuste hindamine, levitamine ja nende arvessevõtmine, järelmeetmed jms);
7. suurendada kaasamise ja mitmekesisuse nähtavust ning selle rolli programmi „Erasmus+“ ja Euroopa solidaarsuskorpuse programmi kvaliteetsel elluviimisel.

Nende eesmärkide ja meetmetega täiendatakse programmide õiguslikes alustes sätestatud määratlusi ja eesmärke ning sõnastatakse need üksikasjalikumalt¹⁵.

4. Määratlused

a) Sihtrühmad

Programmi „Erasmus+“ ja Euroopa solidaarsuskorpuse programmi kehtestamist käsitlevate määruste kohaselt on vähemate võimalustega isikud (noored) „inimesed, kellel on raskusi kasutada tõhusalt ära programmiga pakutavaid võimalusi majanduslikel, sotsiaalsetel, kultuurilistel, geograafilistel või tervislikel põhjustel, oma rändetausta,

¹⁵ Näitajad, mille abil antakse aru programmide üld- ja erieesmärkide saavutamisel tehtud edusammudest, on sätestatud vastavate määruste lisas.

puude või õpiraskuste tõttu või muudel põhjustel, sealhulgas põhjustel, mis võivad tuua kaasa Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikli 21 kohast diskrimineerimist¹⁶.

Seega on käesoleva strateegia peamised sihtrühmad inimesed, kel on elus vähem võimalusi, mistõttu on nad oma eakaaslastega võrreldes programmides ja/või haridus- ja koolitussüsteemides osalemise suhtes ebasoodsamas olukorras. Selline ebasoodne olukord võib olla tingitud ühest või mitmest alljärgnevast väljajätmist põhjustavast asjaolust.

Nende asjaolude tõttu võib olla raske programmides pakutavaid võimalusi kasutada – eeskätt juhul, kui ka teavitustegevuse, teabevahetuse ja projekti ülesehitusega seotud struktuurid ja tavad seda ei soodusta – ning seetõttu võivad need kujuneda tõketeks. See, kas konkreetsele projektile või osalejale tuleks anda lisatoetust kaasamise ja mitmekesisuse soodustamiseks, sõltub kontekstist ning selle otsuse teevad asjaomaseid andmeid omavad töötajad, võttes arvesse osaleja(te) tagasisidet ja sisendteavet.

b) Juurdepääsetavust ja teavitamist takistavad tõkked

Varasemate kogemuste põhjal on võimalik kindlaks teha peamised tõkked, mille tõttu ei pruugi vähemate võimalustega isikutel olla võimalik programmides suuremal määral osaleda. Osa neist võimalikest tõketest on loetletud allpool, et anda ettekujutus meetmetest, mida tuleks võtta vähemate võimalustega isikute juurdepääsuvõimaluste suurendamiseks ja nende abistamiseks. Need tõkked võivad takistada osalust nii eraldiseisvalt kui ka koostoimes.

i. Puuded

Sealhulgas füüsiline, vaimne, intellektuaalne või meeleline kahjustus, mis võib koostoimel erinevate takistustega tõkestada isiku täielikku ja tõhusat osalemist ühiskonnaelus teistega võrdsetel alustel¹⁷.

ii. Terviseprobleemid

Tervisehäired, sealhulgas rasked või kroonilised haigused või muud füüsilise või vaimse tervise probleemid, mis takistavad osalemist programmides.

iii. Haridus- ja koolitussüsteemidega seotud tõkked

Takistus võib esineda inimestel, kel on haridus- ja koolitussüsteemides eri põhjustel raskusi, madala haridustasemega noortel, mittetöötavatel ja mitteõppivatel noortel ning madala kvalifikatsiooniga täiskasvanutel. Ehkki mõju võivad avaldada ka teised tegurid, on kõnealused hariduslikud probleemid enamasti tingitud sellest, et haridussüsteem kätkeb endas struktuurilisi piiranguid ja/või selles ei võeta piisaval määral arvesse üksikisikute konkreetseid vajadusi, ehkki probleemid võivad ühtlasi olla seotud isiklike asjaoludega. Samuti võib üksikisikute osalemist takistada see, kui õpingute käigus toimuvat õpi- või koolitusrännet välismaale segab õpingute raames õppekavade ülesehitus.

¹⁶ Ehkki asjaomased tekstid põhinevad kaasseadusandjate poliitilisel kokkuleppel, on need kaks määrust käesoleva tekstikoostamise ajal kaasotsustamismenetluse teel vastuvõtu etapis, mis tähendab, et kummagi õigusakti puhul viidatud teksti tuleks kuni ametliku jõustumiseni käsitada eelnõuna.

¹⁷ Puuetega inimeste õiguste ÜRO konventsioon:

<https://www.un.org/development/desa/disabilities/convention-on-the-rights-of-persons-with-disabilities.html>.

iv. Kultuurilised erinevused

Ehkki kultuurilised erinevused võivad takistuseks olla ükskõik mis taustaga inimestele, võivad need iseäranis kahjulikku mõju avaldada vähemate võimalustega isikutele. Sellised erinevused võivad oluliselt takistada õppimist üldiselt ning eriti mõjutatud on sellest sisserändaja või pagulase taustaga inimesed (eeskätt äsja saabunud rändajad), rahvus- või etnilisse vähemusse kuuluvad inimesed, viipekeele kasutajad, inimesed, kellel on raskusi keelelise kohanemise ja kultuurilise kaasatusega jne. Kokkupuude võõrkeelte ja kultuuriliste erinevustega programmi tegevuses võib üksikisikutele mõjuda heidutavalt ning teataval määral piirata osalusest saadavat kasu. Samuti võivad kultuurilised erinevused isegi takistada võimalikel osalejatel programmide kaudu toetust taotlemast ning seega üldse osalemast.

v. Sotsiaalsed tõkked

Takistuseks võivad olla sotsiaalse kohanemise probleemid, näiteks piiratud sotsiaalne pädevus, antisotsiaalne või suure riskiga käitumine, (varasemad) õigusrikkumised, narkootikumide või alkoholi (varasem) kuritarvitamine või sotsiaalne tõrjutus.

Muud sotsiaalsed takistused võivad tuleneda pereoludest, näiteks kui inimene on oma perekonnast esimene, kel on võimalus kõrgharidust omandada, kui tal on lapsi (eriti kui tegemist on üksikvanemaga) või ta on hooldaja, pere ülalpidaja või orb või kui ta on elanud või elab hoolekandeesutuses.

vi. Majanduslikud tõkked

Takistuseks võivad osutada ebasoodsad majanduslikud tingimused, näiteks madal elatustase, väike sissetulek, vajadus ühitada õppimine ja töö enda ülalpidamiseks, sõltuvus sotsiaalhoolekandesüsteemist, pikaajaline töötus, ebakindel olukord või vaesus, kodutus, võlad või rahalised probleemid.

Muud raskused võivad olla tingitud piiratud ülekantavusest selliste teenuste puhul (eeskätt vähemate võimalustega isikute tugiteenused), mida osalejad vajavad kaugematesse asukohtadesse või koguni välismaale suundumisel.

vii. Tõkked seoses diskrimineerimisega

Takistusi võib esineda soo (sooidentiteet, -väljendus jms), vanuse, etnilise päritolu, usu, veendumuste, seksuaalse sättumuse või puude alusel diskrimineerimise või läbipõimuva diskrimineerimise tõttu (ühe või mitme nimetatud diskrimineerimisaluse koosinemine).

viii. Geograafilised tõkked

Osalemist võib takistada see, kui inimene elab äärealal, maapiirkonnas, väikesaarel või äärepoolseimas piirkonnas, äärelinnas, vähem teenindatavas piirkonnas (piiratud avalikud transporditeenused, kehv taristu) või kolmanda riigi vähem arenenud piirkonnas vms.

c) Mis on mitmekesisus?

Käesoleva strateegia tähenduses on mitmekesisus igasugune erinevus. Mõnda liiki mitmekesisus on teistest ilmsem, näiteks rahvus, usk, kultuur ja keel. Mitmekesisus ei piirdu aga vaid nende tahkudega. Nagu „vähemate võimalustega isikute“ määratluses on kirjeldatud, hõlmab mitmekesisus ka erinevaid võimeid ja puudeid, haridustaset, sotsiaalset tausta, majanduslikke tingimusi, tervises seisundit ja päritolukohta.

Selles dokumendis rõhutatakse, et mitmekesisusega tuleb arvestada ja seda tuleb tunnustada nii, et erinevused ei tekitaks negatiivset konkurentsi ega eelarvamusi, vaid et neist saaks kasulik õpiallikas. Programmis „Erasmus+“ ja Euroopa solidaarsuskorpuse programmis osalevatel üksikisikutel ja organisatsioonidel peaks olema vajalik pädevus

selleks, et mitmekesisusega arvestada ning kasutada seda ära programmi rikastamiseks. See julgustab eri eluvaldkondade inimesi looma häid suhteid ja parandab kokkuvõttes vähemate võimalustega isikute olukorda.

5. Programmide mehhanismid kaasamise ja mitmekesisuse toetamiseks

Tegevusvormides luuakse aktiivselt võimalusi erineva taustaga (erinevad kultuurid, võimed, seisukohad jne) inimeste vahetuks ja veebipõhiseks suhtluseks. Programmides on olemas meetodid, struktuurid ja võrgustikud, mille abil aidatakse tegevuste käigus luua positiivseid isiklike kontakte. Omandatud pädevusele tuginedes oskavad inimesed ka tegevuse lõppedes mitmekesisusega paremini arvestada ja saavad toetada sotsiaalset ühtekuuluvust. Kogu tegevuse käigus tuleks soodustada marginaliseerumata inimeste ja vähemate võimalustega isikute dialoogi, pidades silmas, et vähemate võimalustega isikud ei tunneks end oma tausta tõttu häbimärgistatuna.

Kaasamise ja mitmekesisuse toetamiseks ja edendamiseks hõlmavad programmid eeskätt alljärgnevat elemente ja mehhanisme.

a) Kaasamine ja mitmekesisus hindamisprotsessi prioriteetidena

Kummaski programmis kuuluvad kaasamine ja mitmekesisus nende kriteeriumide hulka, mille alusel valitakse rahastatavad taotlused ja eraldatakse rahalist toetust. Toetuste andmise menetluses tuleks eelistada kvaliteetseid kaasamisele ja mitmekesisusele keskenduvalid projekte, milles löövad kaasa vähemate võimalustega osalejad, uued tulijad ja rohujuure tasandi organisatsioonid.

Samamoodi rakendatakse kaasamise ja mitmekesisuse põhimõtteid õpirände-/liikuvusmeetmetega seotud akrediteeringu taotluste esialgsel hindamisel ning ka osana akrediteeritud toetusesaajate pideva hindamise kriteeriumidest. Hindajatele antakse konkreetseid suuniseid ja neile pakutakse teemakohast koolitust selleks, et nad suudaksid paremini ära tunda potentsiaali, järgida juhiseid ja pakkuda juhendust projektideks, mille eesmärk on edendada kaasamist ja mitmekesisust.

b) Programmide juurdepääsetavus ja kasutusmugavus

Mõlema programmi puhul on eesmärk rakendada kasutajasõbralikku lähenemisviisi, mis tähendab, et programmijuhendid, taotlemis- ja aruandlusmehhanismid, dokumendid ja vormid on tehtud selgemaks, lühemaks ja arusaadavamaks. See tähendab, et võimaluse korral on tagatud eri keeleversioonid ja vormingud ning digiõppekeskkondade kasutusmugavus ja juurdepääsetavus. Veebiplatvormid (nt eTwinning, School Education Gateway, Euroopa Noorteportaal, EPALE ja programmi „Erasmus+“ mobiilirakendus) on välja töötatud kõigi inimeste võrdset juurdepääsu arvesse võttes, et hõlbustada kõigi, ent esmajärjekorras vähemate võimalustega (nt nägemispuudega või vähese digipädevusega) isikute osalust.

c) Ettevalmistavad kohtumised

Rahastatavate projektide raames ja eeskätt juhul, kui õpirände-/liikuvustegevuses osaleb vähemate võimalustega isikuid, saavad projektide korraldajad organiseerida ettevalmistava kohtumise teises riigis asuva organisatsiooniga, kus tegevust hakatakse ellu viima. Vajaduse korral võivad kohtumisel osaleda asjaomased vähemate võimalustega osalejad. Teatavate meetmete puhul võidakse osaleja nendele kohtumistele lähetada üksi või koos pereliikme või saatva isikuga. Ettevalmistava kohtumise eesmärk on tagada tegevuste kvaliteet, hõlbustades ja valmistades ette korraldustööd, luues

usaldust ja mõistmist ning kindlad partnerlussuhted osalevate organisatsioonide vahel. Samuti võimaldab ettevalmistav kohtumine pakkuda osalejale isiklikku tuge, hinnata tema individuaalseid vajadusi (vajaduse korral koos projekti korraldajaga) ning kindlaks teha korraldused, mida osalevad organisatsioonid peavad nende vajaduste arvessevõtmiseks tegema.

d) Tugevdatud mentorlus

Tugevdatud mentorlus on intensiivne mentorlusprotsess, mis võib olla vajalik programmide teatavates meetmetes osalevate vähemate võimalustega isikute toetamiseks, kui nad ei ole võimelised viima tegevust ellu iseseisvalt või tavalise mentorluse või juhendamise toel. Tugevdatud mentorluse puhul on kontakt tihedam ja kohtumised sagedasemad ning tööülesannete täitmiseks võimaldatakse rohkem aega. See tagab osalejatele etapiviisilise toetuse projekti tegevuse elluviimise ajal, samuti väljaspool tööaega. Tugevdatud mentorlus võimaldab osajatel saavutada võimalikult suure iseseisvuse ja aitab seeläbi kaasa projekti edukale elluviimisele.

e) Sihtotstarbeline rahaline toetus

Programmide hõlmavad rahalise toetuse mehhanisme,¹⁸ mille abil võimaldatakse ja soodustatakse kaasamist ja mitmekesisust projektides:

- täiendavad rahalised vahendid, et katta kulud vähemate võimalustega isikute mis tahes erivajadustega arvestamiseks ning võimaldada neil seega osaleda eakaaslastega võrdsetel tingimustel, sealhulgas näiteks kulud, mis on seotud tugevdatud mentorlusega, reisi- ja majutustingimuste kohandamise, isiklike abiteenuste või konkreetse kultuuridevahelise või keelelise ettevalmistusega;
- täiendav rahaline toetus organisatsioonidele, kes edendavad oma projektide elluviimisel aktiivselt kaasamist ja mitmekesisust – eeskätt püüavad jõuda raskesti ligipääsetavate elanikkonnarühmadeni –, et hüvitada lisanduv töökoormus ja tasustada töötajaid, kes aitavad vähemate võimalustega isikutel projektides täiel määral osaleda;
- paindlikud ja hõlpsasti mõistetavad finantsmehhanismid, et paremini arvestada eri sihtrühmade vajadustega riigi tasandil ning kasutada ära võimalikku sünergiat teiste riigi/Euroopa tasandi rahastamisallikatega, sealhulgas võimalus teha ettemakse individuaalsete vajadustega seotud kulude katmiseks või rahastada neid kulusid jooksvalt, et võtta vähemate võimalustega isiku(te)lt ja ka taotlevalt organisatsioonilt ära finantskoormus, või soodustada riikliku toetuse ülekantavust teises riigis toimivas õpirändetegevuses osalemisel;
- sihtotstarbelised rahalised vahendid, mis on ette nähtud selliste väiksemate organisatsioonide toetamiseks, kes ei ole programmide raames varem taotlust esitanud või kellel on sellega seoses vähe kogemusi, sealhulgas lihtsustatud ja paindlikum rahastamismenetlus.

Võimalusi täiendava rahalise toetuse saamiseks tuleks võimalikele toetusesaajatele arusaadavalt selgitada ja teha need neile läbipaistval viisil kättesaadavaks.

¹⁸ Lisaks siin osutatud lisatoetusele tuleks püüda selle poole, et programmide raames makstaks tavapärasest toetust nii vara kui võimalik enne projektide algust (et osalejad ei peaks tegema eelnevaid rahalisi kulutusi).

f) Väiksema ulatusega ja hõlpsamini juurdepääsetavad meetmed

Teatavad programmivaldkonnad sobivad tänu oma ülesehitusele ja rahastamiseeskirjade mudelitele eriti hästi nendele organisatsioonidele, kellel on väiksem haldussuutlikkus (nagu vähemate võimalustega isikuid toetavatel organisatsioonidel mõnikord olla võib) või kes ei ole varem programmides osalenud (nn uued tulijad). Nende meetmete puhul on toetussummad väiksemad, toetuste andmine paindlikum, haldus- ja aruandlusnõuded lihtsamad ning projektide kestus lühem. Samal ajal võimaldavad need meetmed pääseda ligi teistele rahastamisvõimalustele, et organisatsioon saaks areneda ja suurendada suutlikkust programmi eri meetmetes osalemiseks.

g) Võimalused suurendada järk-järgult suutlikkust

Programmi „Erasmus+“ ja Euroopa solidaarsuskorpuse programmi eri projektivormid võimaldavad pakkuda piiriüleseid kogemusi vastavalt inimeste (eelkõige vähemate võimalustega isikute) vajadustele, võimalustele ja eluetapile, et suurendada järk-järgult suutlikkust. Organisatsioone julgustatakse kasutama programme vahendina osalejate isikliku ja haridusliku arengu soodustamiseks.

h) Projekti vorm ja õpirände/liikuvuse kestus

Lühiajaline ja väikesemahuline õpiränne/liikuvus sobib esmakogemusena vähemate võimalustega isikutele, kel ei ole asjaolude tõttu võimalik osaleda tavapärase kestusega tegevuses või kes ei ole selleks valmis. Selline esmakogemus võib neid rühmi innustada osalema järgmisena pikemaajalistes ja suurema mahuga projektides. Peale selle võivad individuaalsetele tegevustele järgneda rühmaprojektid ning lühiajalist füüsilist õpirännet/liikuvust on võimalik kombineerida veebikeskkonnas, st virtuaalses õpirändes/liikuvuses ja põimitud intensiivprogrammides osalemise kaudu omandatavate kogemustega.

i) Euroopa mõõtmega tegevus kohalikul tasandil

Teatavate meetmetega pakutakse õppimisvõimalusi kohalikul tasandil, kusjuures neil on alati tugev Euroopa mõõde. Selleks kaasatakse rahvusvahelisi osalejaid, valitakse sobiv projekti teema või tehakse mõlemat. Seda liiki tegevused võimaldavad neil osalejatel, kes ei ole veel valmis esimest korda piiriüleses tegevuses osalema, saada programmis osalemise esmaseid kogemusi. Sellised tuttavamas keskkonnas toimuvad Euroopa mõõtmega projektid võivad aidata suunata vähemate võimalustega osalejaid muude piiriüleste tegevuste juurde.

j) Veebipõhised vahetused

Programmides pakutakse vähemate võimalustega osaleja(te)le täiendava lisavalikuna ka veebipõhist kultuuridevahelist suhtlust. Sellised projektid nagu virtuaalsete vahetuste programm toovad temaatiliste projektide raames kokku inimesed eri geograafilistest piirkondadest. Need veebipõhised vahetused võivad samuti innustada osalema hiljem füüsilises piiriüleses õpirändes/liikuvuses ning peaksid neid tegevusi pigem täiendama kui asendama. Virtuaalsed klassiruumid ja õpikeskkonnad sobivad nii kaugõppeks kui ka õpirändes osalevate õpilaste juhendamiseks.

k) Keeleõppetugi

Võttes arvesse, et puuduvat võõrkeeleoskust peetakse sageli teguriks, mis takistab programmides osalemist, hõlmavad programmid õpirännet/liikuvust toetavaid keeleõppevõimalusi. Sellist tuge antakse kas programmi „Erasmus+“ veebipõhise

keeletoe või muude keeleõppe rahaliste stiimulite kaudu, kui veebipõhine keeletugi ei ole kättesaadav või tegevus nõuab spetsiifilist keeleõpet. Seda võidakse pakkuda ka muus vormis, näiteks viipekeelsete inimeste puhul, mil veebipõhine õpe ei ole sihtrühmadeni jõudmiseks asjakohane.

6. Organisatsioonide roll projektide ettevalmistamisel, elluviimisel ja järelmeetmete võtmisel

Taotlevad organisatsioonid peaksid oma projektides keskenduma kaasamisele ja mitmekesisusele. Organisatsioonidel on võtmeroll tegeliku kaasavuse saavutamisel, pidades eeskätt silmas organisatsioonilist arengut (kaasamisprojektide juhtimise suutlikkuse loomine ja suurendamine ning teadmiste levitamine kogu organisatsioonis) ning osalejate teavitamist ja nendega suhtlemist enne projekti, selle ajal ja pärast seda. Alljärgnevad suunised on abiks kõnealuste tegevuste ja projektide kavandamisel ja elluviimisel.

a) Kaasamist ja mitmekesisust soodustav võrgustikutöö ja suutlikkuse suurendamine

Organisatsioone julgustatakse keskenduma kaasamisele ja mitmekesisusele lähtuvalt oma ja kogukonna vajadustest. Töötajatele, kes tegelevad oma organisatsioonis kaasamise ja mitmekesisuse küsimustega ning vähemate võimalustega osalejatega, võib vähemate võimalustega isikute toetamisel kasuks tulla koostöö kolleegidega teistest organisatsioonidest. Neil on olemas oskused korraldada programmide raames projekte, milles keskendutakse kaasamisele ja mitmekesisusele. Programmide tegevusvormid ja tugistruktuurid annavad neile hea võimaluse arendada isiklikku lähenemisviisi kaasamisele ja mitmekesisusele organisatsioonis. Selleks et edendada sotsiaalset ühtekuuluvust ja mitmekesisust, peavad organisatsioonid arendama oma pädevust pideva koolituse, hindamise ja suutlikkuse suurendamise abil. Suutlikkuse suurendamiseks on võimalik saada eri vormis tuge, näiteks koolituskursused, vastastikõppe kogemused ja töövarjutamise võimalused.

Õpirände-/liikuvusprojektide puhul peaksid organisatsioonid püüdma tagada, et vähemate võimalustega osalejate vastuvõtmine toimuks vastastikkuse põhimõttel, ning kavandama vastavalt sellele partnerlusprojekte. See annab võimaluse suurendada partneritevahelist usaldust ja oskusteavet. Õpirände-/liikuvusprojekte ellu viivad organisatsioonid peaksid edendama organisatsiooni tasandil koostööd asjaomaste kaasamise ja mitmekesisuse valdkonna oskusteabega töötajate vahel.

Samuti peaksid nad kasutama programmides pakutavaid koolitusvõimalusi. Riiklike büroode, ressursikeskuste või muude kogenud organisatsioonide hallatava koostöö või võrgustikutegevuse või veebiplatvormidel – nt EPALe, School Education Gateway või eTwinning – pakutavate võimaluste abil saavad nad suurendada oma suutlikkust viia ellu kvaliteetseid projekte, mille eesmärk on edendada kaasamist ja mitmekesisust. Samuti saavad nad luua usaldusväärsete partnerite võrgustiku. Need tegevused tuleb korraldada nii, et need oleksid juurdepääsetavad kõigile, sealhulgas logistika seisukohast.

b) Õiglane ja läbipaistev osalejate valik

Organisatsioonid peaksid oma valikumenetlustes järgima võrdsuse ja kaasavuse põhimõtteid ning hindama taotlejate sobivust ja ajendeid terviklikul viisil. Oluline on püüda tagada võrdne juurdepääs võimalustele ning pakkuda osalejatele individuaalset tuge vastavalt nende vajadustele. Selleks et osalust suurendada, julgustatakse organisatsioone looma vastavad võimalused juba õppeprotsessi kavandamisel (nt kõrghariduse valdkonnas saab õpirändevõimalused lõimida õppekavadesse) ning kaaluma eri õpirändevõimalusi, et jõuda oma sihtrühmadeni ja soodustada nende osalust (nt

põimitud ja lühiajaline õpiränne). Organisatsioonidel on soovitatav ära kasutada programmide eri projektivorme, olenevalt sihtrühma vajadustest.

c) Teadlikkuse suurendamine ja teavitustegevus

Programmides on kesksel kohal teavitustegevus, mis aitab tagada, et võimalustest ollakse teadlikud ning et neid saaksid kasutada ka sihtrühmad, kellel on programmidele juurdepääsul raskusi.

Organisatsioonid peaksid suurendama teadlikkust eri võimaluste ja tugimehhanismide kohta. Vähemate võimalustega isikute ni jõudmiseks tuleks teavet levitada nende oma keskkonnas ning kohendada teabe sisu vastavalt vajadustele. Oluline edutegur alaesindatud rühmade teavitamisel on koostöö sidusrühmadega, kes töötavad nende sihtrühmadega kohalikul/piirkondlikul tasandil.

Konkreetsed lähenemisviisid ja meetmed vähemate võimalustega isikute teavitamiseks on muu hulgas:

- i. kohapealsed kohtumised või üritused, kus osalevad teatavad vähemate võimalustega sihtrühmad (st neile suunatud teabepäevad);
- ii. koostöö organisatsioonide ja üksikisikutega, kes tegutsevad vähemate võimalustega isikute kaasamise seisukohast olulistes valdkondades ning aitavad vajaduse korral jõuda konkreetsete sihtrühmadeni;
- iii. sihtotstarbelised reklaammaterjalid ja väljaanded asjaomastes keeltes (sealhulgas viipekeeles) ning sobivates vormingutes (nt suures kirjas, kergesti loetavad ja reljeefses punktikirjas tekstid), samuti teave võimaluse kohta saada vähemate võimalustega isikutele ette nähtud täiendavat rahalist toetust;
- iv. teabe ja suhtluse selge ja mõistetav sõnastus, milles välditakse ebamäärasusi ja liigset keerukust ning kasutatakse võimalikult suures ulatuses visuaalelemente;
- v. edulood, saadikud ja eeskujud: vähemate võimalustega isikud, kes on programmides varem osalenud, ning programmides varem osalenuid koondavad võrgustikud ja organisatsioonid, nt Erasmuse üliõpilas- ja vilistlasühendus (ESAA), Erasmuse saadikud, võrgustik EuroPeers jne, võivad aidata propageerida programme vähemate võimalustega isikute seas, jagades oma kogemusi sõprade, kaastudengite, kolleegide, ajakirjanike või õpilastega koolides.

d) Osalejate ettevalmistamine ja toetamine projekti kõigis etappides

Organisatsioonid peaksid osalejad projektiks põhjalikult ette valmistama ning toetama neid nii enne tegevust, selle ajal kui ka pärast seda. Osalejatelt tuleks paluda arvamust ja küsida nende vajaduste kohta, neid hinnata ja võtta neid võimalikult suures ulatuses arvesse projekti kõigis etappides. Eeskätt tuleks välja selgitada, mis liiki tegevus neile paremini sobib ja kuidas tegevus tuleks ellu viia.

i. Enne projekti

Organisatsioonidel on soovitatav tagada, et nende projektides osalemisega seotud sisekord on võimalikult lihtne. Nad peaksid aitama võimalikel osalejatel programmidega liituda, st abistama neid haldustööga (registreerimine, dokumendid, aruanded jms). Osalejatele tuleks pakkuda isiklikku innustust, keeletuge ja kultuuridevahelist ettevalmistust; samuti peaksid nad aru saama, mida neilt oodatakse, ja teadma, kelle poole tegevuse ajal haridus-, haldus- ja isikliku toe saamiseks pöörduda.

ii. Projekti ajal

Tegevused peaksid olema kohandatud vähemate võimalustega osalejate vajadustele, nt võimaldama kaasavaid õpetamismeetodeid või saatvate isikute poolset abi õpirände/liikuvuse ajal. Organisatsioonid peaksid pakkuma mitmesuguseid tugimeetmeid, et soodustada sotsiaalset kaasatust ja arvestada positiivsel viisil eri liiki mitmekesisusega. Organisatsioonis peaks olema töötaja või isik, kellega on võimalik jagada kogemusi ning ära hoida või lahendada ükskõik mis probleeme.

Võttes arvesse, et programmidel võib vähemate võimalustega isikutele olla suur mõju, tuleks erilist tähelepanu pöörata õpiprotsessi ja -väljundite analüüsile projekti ajal ning ka arendatud pädevuste dokumenteerimisele projekti lõpus või pärast projekti.

iii. Pärast projekti

Organisatsioonid peaksid hindama kogemusi, mille osalejad projekti käigus omandasid, ja selle mõju osalejatele ning toetama õpikogemuste tunnustamist. Selleks et kogemust rikastada ja julgustada ka teisi osalema, on organisatsioonidel soovitatav kaasata osalenud isikud kohaliku tasandi tegevusse (teabe-, tugitegevus).

e) Kogukonna osaluse edendamine ja toetamine

Programmid aitavad edendada sotsiaalset kaasatust ja mitmekesisust ning see positiivne mõju ei piirdu vaid otseselt kaasatud inimestega. Kaasamisega seotud tegevus peaks olema tihedalt seotud kogukonna vajadustega. Seda silmas pidades peaksid organisatsioonid julgustama osalejaid lööma projekti ajal kaasa kohalikus kogukonnas ja ühiskondlikus tegevuses – see aitab mitmel viisil suurendada projekti nähtavust. Samuti on võimalik kaasata varem osalenuid ja kohalikus tegevuses osalejaid, kes ei saa (veel) füüsilises õpirändes/liikuvuses kaasa lüüa, et suurendada rahvusvahelise tegevuse kohalikku mõju. Võimaluse korral peaksid organisatsioonid kättesaadavate vahendite abil pakkuma osalejatele ametlikku tunnustust nende vabatahtliku tegevuse eest.

7. Riiklike büroode, ressursikeskuste ning Euroopa Hariduse ja Kultuuri Rakendusameti (EACEA) roll

Riiklikel büroodel on keskne roll projektide toetamisel, et need oleksid võimalikult kaasavad ja mitmekesised. Selleks et viia programme ellu sidusalt ja tulemuslikult, peavad riiklikud bürood järgima teatavaid ühiseid suuniseid, mida on võimalik kohendada kohaliku kontekstiga. Käesoleva strateegia edendamisel ja elluviimisel on oluline roll ka programmide rakendamist toetavatel ressursikeskustel, eeskätt mis puudutab teadmiste kogumist ning riiklike büroode töötajate ja programmide toetusesaajate suutlikkuse suurendamise tegevuste kavandamist ja juhtimist.

Programmide tsentraliseeritult juhitavate tegevussuundade puhul on samavõrd oluline roll komisjoni alla kuuluval Euroopa Hariduse ja Kultuuri Rakendusametil (EACEA). Partnerriikides aitavad strateegiaga hõlmatud sihtrühmadeni jõuda ka ELi delegatsioonid ja olemasolu korral programmi „Erasmus+“ riiklikud ametid.

Riiklikud bürood, ressursikeskused ja EACEA peaksid suurendama teadlikkust eri valikuvõimalustest ja tugimehhanismidest projektidele, mille eesmärk on edendada kaasamist ja mitmekesisust. Vähemate võimalustega isikuid tuleks teavitada nendega töötavate organisatsioonide kaudu neile tuttavas keskkonnas ning teavet tuleks kohandada selle järgi, mida nad täpselt vajavad.

Peale selle on kõigil programmi „Erasmus+“ ja Euroopa solidaarsuskorpuse programmi ellu viimatel üksustel soovitatav analüüsida oma struktuuride ja tegevuste juurdepääsetavust, kaasavust ja mitmekesisust. Sealhulgas tuleks pöörata tähelepanu sellele, et üritused toimuvad juurdepääsetavas kohas, et tagatud on tõlge viipekeelde ja/või subtiitrid ning et veebisaidid ja materjalid on hõlpsasti kasutatavad, samuti tuleks arvestada mitmekesisusega töölevõtmisel ning ekspertide ja hindajate hulgas.

Käesoleva strateegia elluviimisel ja selle kohta teadlikkuse suurendamisel peavad kõik kaasatud osalised hoidma pidevat kontakti ja konsulteerima asjaomastes valdkondades tegutsevate organisatsioonide ja ekspertidega.

a) Teavitamine ja teadlikkuse suurendamine

Riiklikud bürood aitavad oma riigis jõuda sihtrühmadeni ja neid teavitada. Teabestrategia tuleks kohandada vastavalt konkreetsete sihtrühmade vajadustele ja riigi kontekstile. Riiklikel büroodel on soovitatav jagada üldsusele teavet kaasamise ja mitmekesisuse riiklike tegevuskavade kohta ning rakendada kaasamis- ja mitmekesisusprojektide valikul rangeid läbipaistvusnorme.

Samuti peavad riiklikud bürood koostama juurdepääsetavaid teabematerjale, kasutama sihtrühmadeni jõudmiseks ja nende teavitamiseks eri kanaleid ning looma aktiivselt kontakte kaasamise ja mitmekesisuse seisukohast olulistes valdkondades tegutsevate organisatsioonidega. Teabematerjalid tuleks koostada ja esitada arusaadavas keeles (sealhulgas viipekeeles) ja sobivates vormingutes, samuti tuleks koguda ja ära kasutada hea tava näiteid ning pakkuda sidusrühmadele võimalusi teha võrgustikutööd.

b) Toetav lähenemisviis

Riiklikud bürood peavad andma kaasamis- ja mitmekesisusprojektide korraldajatele pidevat, võrdset ja individuaalset toetust projektitsükli kõigis etappides. See on iseäranis oluline programmi uutele tulijatele ning vähemate võimalustega isikuid kaasavatele taotlejatele, et kõrvaldada nende täielikku osalust takistavad tõkked.

Riiklikud bürood saavad seda toetavat lähenemisviisi rakendada ise või kasutada arvamuskujundajate ja nõustajate abi, projektikohtumisi või telefoni, sotsiaalmeedia või e-posti teel pakutavat konsultatsiooni.

Muu hulgas määravad nad kohalikust kontekstist lähtudes ja teatavate läbipaistvate kriteeriumide põhjal kindlaks lisatoetuse summad. Selleks et rakendada seda lähenemisviisi tulemuslikult ja järjepidevalt, peavad riiklikel büroodel olema piisavad inim- ja finantsressursid.

c) Strateegilised meetmed

Riiklikud bürood peavad välja töötama programmi „Erasmus+“ ja Euroopa solidaarsuskorpuse programmi riikliku tegevuskava, milles lähtutakse riigi kohalikust kontekstist, kuid järgitakse igal juhul Euroopa tasandi strateegiat. Seejuures võivad riiklikud bürood keskenduda strateegilistele prioriteetidele (nt nende rühmade toetamine,

keda iseloomustab üks või mitu väljajätmist põhjustavat asjaolu), ent neil ei ole lubatud jätta välja ülejäänud taotlemaid sihtrühmi.

Meetmed, millega aidatakse ellu viia riiklikku tegevuskava ja Euroopa tasandi strateegiat, tuleb loetleda büroode tööprogrammides.

Riiklikud bürood peavad jagama üldsusele teavet kaasamise ja mitmekesisuse riiklike tegevuskavade kohta ning rakendama kaasamise ja mitmekesisuse edendamiseks ette nähtud projektide valikul rangeid läbipaistvusnorme.

d) Kaasamise eest vastutavad ametnikud

Iga riiklik büroo peab nimetama vähemalt ühe kaasamis- ja mitmekesisusküsimustega tegeleva ametniku, kes koordineerib kaasamise ja mitmekesisusega seotud meetmeid riiklikus büroos ning tegutseb teiste riiklike büroode, komisjoni ja ressursikeskuste kontaktisikuna nendes küsimustes.

Peale selle peavad kõik riiklike büroode töötajad olema teadlikud riigi ja ELi tasandi strateegiast ning rakendama neid strateegiaid kõikides programmide meetmetes.

Seda silmas pidades peaksid kõnealused ametnikud aitama arvestada kaasamise ja mitmekesisusega riikliku büroo tasandil ning jagama kaasamise ja mitmekesisusega seotud eksperditeadmisi ja õpikogemusi kolleegidega. Samuti peaksid nad tagama, et neid küsimusi võetakse arvesse projektides, ning aitama kindlaks teha sihtrühmad, kelleni ei pruugita selle strateegia abil jõuda.

e) Koolitus ja võrgustikutöö organisatsioonidele, riiklike büroode töötajatele ja eksperthindajatele

Riiklikud bürood ja ressursikeskused peavad korraldama koolitust, võrgustikutööd ja tutvustusüritusi organisatsioonidele, kes tegutsevad kaasamise ja mitmekesisuse seisukohast olulistes valdkondades nii riigi kui ka riigiülel tasandil. Kõigile osalistele tuleb kasuks dialoog ühelt poolt kaasamise ja mitmekesisuse edendamiseks ette nähtud projektide korraldajate ja teiselt poolt programmide esindajate vahel.

Lisaks muude riigi tasandi vahendite kasutamisele saab suutlikkust suurendada ja võrgustikutööd teha programmi „Erasmus+“ koolitus- ja koostöötegevuse ning Euroopa solidaarsuskorpuse võrgustikutegevuse koordineeritud kasutamisega.

Samal ajal tuleb projektide hindamisel osalevatele riiklike büroode töötajatele ja ekspertidele tagada asjaomaste spetsialistide korraldatav erikoolitus, et suurendada riiklike büroode võrgustikus suutlikkust hinnata ja hallata projekte, mille eesmärk on edendada kaasamist ja mitmekesisust. Erilist tähelepanu tuleks pöörata sellele, et kasutada ära kaasamise ja mitmekesisuse edendamiseks ette nähtud projektide kogu potentsiaali ning võtta õppust edukatest projektidest.

Riiklike büroosid innustatakse kaasama hindajate hulka ja hindamiskomisjonidesse vähemate võimalustega isikuid, et võtta arvesse nende eksperditeadmisi ja jagada neid teiste hindajatega, suurendada teadlikkust ja parandada projektide hindamist. Riiklike büroode töötajatele ja eksperthindajatele antakse konkreetseid suuniseid ja neile pakutakse teemakohast koolitust selleks, et nad suudaksid paremini ära tunda potentsiaali, järgida juhiseid ja pakkuda juhendust projektideks, mille eesmärk on edendada kaasamist ja mitmekesisust.

f) Seire ja aruandlus

Riiklikud bürood peavad komisjonile taotluse korral ja soovitavas vormis esitama teabe teatavate näitajate kohta, mille alusel jälgitakse strateegia elluviimisel tehtud edusamme.

Tagada tuleb riigi tasandi IT-süsteemides säilitatavate andmete võimalikult suur usaldusväärsus. Samuti tuleb tagada, et kaasamise ja mitmekesisuse valdkonna parima tavana tutvustatavad projektid on hea kvaliteediga.

g) Koostoime muude programmidega

Riiklikud bürood peavad aitama toetusesaajatel välja selgitada, milline programmide meede (projektivorm) nende kaasamis- ja mitmekesisusprojekti jaoks kõige paremini sobib, või leida muid/täiendavaid rahastamisvõimalusi. Selleks võivad sobida teised programmid, näiteks Euroopa Sotsiaalfond+, programm „Euroopa horisont“, programm „Digitaalne Euroopa“, programm „Loov Euroopa“ või Euroopa haridusruumi rahastamiskavad.

Bürood peavad toetusesaajatele tutvustama programmide eri projektivorme, et nad oleksid teadlikud võimalustest, mida nad asjaomastele vähemate võimalustega isikutele pakkuda saavad.

Muude programmidega koostoimet näitlikustavad head tavad tuleks dokumenteerida ja neid levitada, et innustada neid arvesse võtma ja ära kasutama nende täielikku potentsiaali.

8. Eeskuju edukatest kogemustest ja headest tavadest

Euroopa Komisjon on välja selgitanud ja veebiplatvormidel kättesaadavaks teinud hulga kogemusi ja häid tavasid varasematest programmidest. Alljärgnevatelt linkidelt leiab tavasid, materjale ja dokumente kaasamise teemal.

- **Programmi „Erasmus+“ projektitulemuste platvormil** saab tutvuda kõigi programmi „Erasmus+“ raames rahastatud projektidega ning otsida projekte teema, aasta, riigi vms alusel. See võimaldab kindlaks teha kaasamisega seotud hea tava projektid ja nende tulemused.
- **SALTO kaasamise ja mitmekesisuse teemaline platvorm** – koolitus, väljaanded ja ressursid vähemate võimalustega osalejaid kaasavaks rahvusvaheliseks noorsootööks.
- **Kaasamisega seotud strateegiline partnerlus** – riiklike büroode konsortsium, mille raames töötati välja noorsootöö strateegiline lähenemisviis sihtrühmadeni jõudmiseks ja nende kaasamiseks eri riikides.
- **EPALE** – Euroopa täiskasvanuõppe elektrooniline platvorm, mis koondab avatud liikmelisusega kogukonda ning hõlmab eraldi jaotist õppijatele toe pakkumiseks (st takistuste korral pakutav tugi, sotsiaalse kaasatuse toetamine, puude korral pakutav tugi).
- **School Education Gateway** – Euroopa üldhariduse veebiplatvorm, kus on muu hulgas kättesaadavad vahendid kaasava hariduse edendamiseks.
- **Euroopa solidaarsuskorpuse projektitulemuste andmebaas** – võimaldab tutvuda kõigi Euroopa solidaarsuskorpuse raames rahastatud projektidega.
- **Eurodesk** – Euroopa võrgustik, mis pakub noortele ja nendega töötavatele inimestele teavet eri liiki õpirändevõimaluste kohta. Eurodeski veebisaidil saab otsida võimalusi ning selle andmeid kasutatakse **Euroopa Noorteportaal**is.

Peale selle peaksid programme ellu viivad üksused ja toetust saavad organisatsioonid võtma aktiivselt meetmeid, et tutvustada kaasamise ja mitmekesisusega seotud

inspireerivaid näiteid ja häid tavasid programmi „Erasmus+“ ja Euroopa solidaarsuskorpuse projektidest. Tulemusi on võimalik levitada eri kanalite kaudu, näiteks internetis, trükistena, vastastikuse teabevahetuse teel või programmides varem osalenud ning saadiku ja arvamuskujundajate rollis olevate isikute abiga.

